

Pióropusznik strusi, związany najbardziej ze zbiorowiskami łągowymi, należy dziś do roślin zagrożonych. Wraz z zanikaniem nadrzecznych lasów łągowych zmniejszyła się na terenie naszego kraju liczba stanowisk rosnącego w nim pióropusznika. Dlatego też najpiękniejsze partie łągów wiązowo-jesionowych i grądów niskich z masowo występującym omawianym gatunkiem w obrębie Wzniesień Żarskich zaproponowano objąć ochroną rezerwatową.

Teresa Macicka-Pawlik, Wanda Wilczyńska

PIŚMIENNICTWO

Ciaciura M. 1988. *Charakterystyka rozmieszczenia górskich gatunków naczyniowych na Śląsku. Część I, II*. Rozprawy habilitacyjne AM 12, Wrocław.

Kondracki J. 1994. *Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne*. PWN, Warszawa.

Macicka T., Wilczyńska W. 1991. *Fitosocjologiczne zróżnicowanie lasów Wzgórz Dalkowskich*. Acta Univ. Wratislaviensis. 1225, Prace Bot. 45: 31–87.

Macicka T., Wilczyńska W. 1992. *Lasy i bory Wzniesień Żarskich*. Acta Univ. Wratislaviensis. 1358, Prace Bot. 48: 203–246.

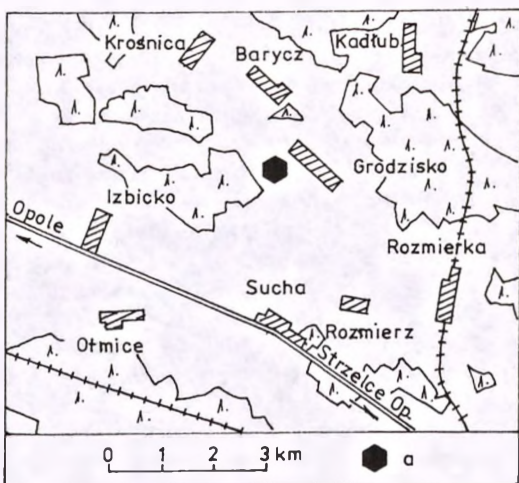
Macicka T., Wilczyńska W. 1993. *Matteucia struthiopteris (L.) Tod. na Wale Trzebnickim i jej udział w zbiorowiskach leśnych*. Acta Univ. Wratislaviensis. 1513, Prace Bot. 55: 121–139.

Serwatka J. 1964. *Nowe stanowiska rzadkich gatunków roślin naczyniowych na Śląsku*. OTPN Zesz. Przyr. 4: 115–120.

Walczak W. 1979. *Obszar przedsudecki*. PWN, Warszawa.

Stanowisko nasięźrzału pospolitego *Ophioglossum vulgatum* na Równinie Opolskiej

Nasięźrzal pospolity *Ophioglossum vulgatum* należy do rodziny nasięźrzalowatych *Ophioglossaceae*. Jest gatunkiem subatlantycko-cirkumpolarnym (Dostal 1989) spotykanym prawie w całej Europie, Ameryce Północnej i Azji. W Polsce nasięźrzal pospolity odnotowano na rozproszonych stanowiskach na niżu i w niższych położeniach górskich. Gatunek ten związany jest z siedliskami wilgotnymi. Występuje przede wszystkim w zbiorowiskach łąkowych ze związku *Molinion*, dla których jest gatunkiem charakterystycznym (Matuszkiewicz 1984, Dostal 1989, Fojcik 1996).

Ryc. 1. Stanowisko nasięźrzału pospolitego w Grodzisku na Równinie Opolskiej (a). – Locality of *Ophioglossum vulgatum* in Grodzisko on Opole Plain (a)

Opisywane stanowisko nasięźrzału pospolitego odnotowano we wschodniej części województwa opolskiego, na Równinie Opolskiej, która wchodzi w skład Niziny Śląskiej (Kondracki 1980). Położone jest w miejscowości Grodzisko (ryc. 1), gdzie na łące przy stawie hodowlanym stwierdzono około 300 okazów tego gatunku (1994 r.).

Nasięźrzeźał pospolity występuje tam w zespole ostrozenia łąkowego *Cirsietum rivularis*. Płaty tego zbiorowiska wyraźnie odcinają się od pozostałych zespołów łąkowych występujących w najbliższym sąsiedztwie, a szczególnie w okresie kwitnienia *Cirsium rivulare*. Główną warstwą roślinności, 30–50 cm wysoką, tworzą liście ostrozenia oraz wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*, śmiałek darniowy *Deschampsia caespitosa*, wiechlina łąkowa *Poa pratensis* i zwyczajna *P. trivialis*, jaskier ostry *Ranunculus acris* i in. Poniżej znajduje się warstwa przyziemna z dominacją nasięźrzału pospolitego. Warstwę górną tworzą natomiast kwiatostany ostrozenia łąkowego, sięgające do 150 cm wysokości. Nie można jednak wydzielić ich wyraźnie, gdyż wszystkie gatunki tworzą płynne przejścia.

W zbiorowisku tym, prócz ostrozenia łąkowego, dominującego w badanych płatach, liczne były także gatunki charakterystyczne dla związku *Calthion*: kuklik zwisły *Geum rivale*, niezapominajka błotna *Myosotis scorpioides*, knieć błotna *Caltha palustris* ssp. *palustris*, storczyk

szerokolistny *Dactylorhiza majalis* i sit rozpięrzchły *Juncus effusus*. Gatunki charakterystyczne dla rzędu *Molinietalia* reprezentowały: wiązówka błotna, śmiałek darniowy, nasięźrzał pospolity, firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, komonica błotna *Lotus uliginosus*, skrzyp błotny *Equisetum palustre*, krwiściąg lekarski *Sanguisorba officinalis* i przytulia bagienna *Galium uliginosum*. Często występowały gatunki z klasy *Molinio-Arrhenatheretea*: wiechlina łąkowa, jaskier ostry, wiechlina zwyczajna, kłosówka wełnista *Holcus lanatus*, wyka ptasia *Vicia cracca*, szczaw zwyczajny *Rumex acetosa*, chaber łąkowy *Centaurea jacea*, mniszek lekarski *Taraxacum officinale*, groszek żółty *Lathyrus pratensis*, babka lancetowata *Plantago lanceolata*, kostrzewa łąkowa *Festuca pratensis*, rzeżucha łąkowa *Cardamine pratensis* i wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*.

Łąka pod Grodziskiem koszona bywa zazwyczaj raz lub ewentualnie dwa razy do roku, co powoduje, że nasięźrzał pospolity znajduje tam optymalne warunki rozwoju i nie grozi mu wyginięcie. Jedynym zagrożeniem dla tego stanowiska może być osuszenie stawu, który sąsiaduje z badaną łąką. Spowodować to może pogorszenie warunków wodnych, przekształcenie tego zbiorowiska w inne, o mniejszych wymaganiach pod względem wilgotności, i zanik wielu higrofitów, w tym omawianego gatunku paproci.

Na Śląsku już w XIX w. nasięźrzał pospolity był spotykany na rozproszonej stanowiskach (Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1904). Natomiast po 1945 r. takson ten z terenu woj. opolskiego podano tylko z dwóch stanowisk: z łąk pod Dańcem koło Opola (Krawiecowa, Kuczyńska 1965) i Więszyc koło Kędzierzyna-Koźła (Kuźniewski 1970). Miejsc tych pomimo poszukiwań nie udało się powtórnie odnaleźć. Odnotowane stanowisko nasięźrzału pospolitego w Grodzisku jest więc jedynym, aktualnie istniejącym na Śląsku Opolskim.

Krzysztof Spałek

PIŚMIENNICTWO

- Dostal J. 1989. *Nová květena ČSSR*. T. I, Academia Praha.
- Fiek E. 1881. *Flora von Schlesien*. J. U. Kern's Verl., Breslau.
- Fojcik B. 1996. *Stanowisko nasięźrzału pospolitego *Ophioglossum vulgatum* na Wyżynie Wieluńskiej*. Chrońmy Przyr. Ojcz. 52, 1: 65–66.
- Kondracki J. 1980. *Geografia fizyczna Polski*. PWN, Warszawa.
- Krawiecowa A., Kuczyńska I. 1965. *Materiały do flory Śląska I. Flora wschodniej części powiatu opolskiego*. Acta Univ. Wratisl. 42, Prace Bot. 6: 67–93.

Kuźniewski E. 1970. *Notatki florystyczne ze Śląska. Cz. V. Zesz. Przyn. OTPN 10: 17–22.*

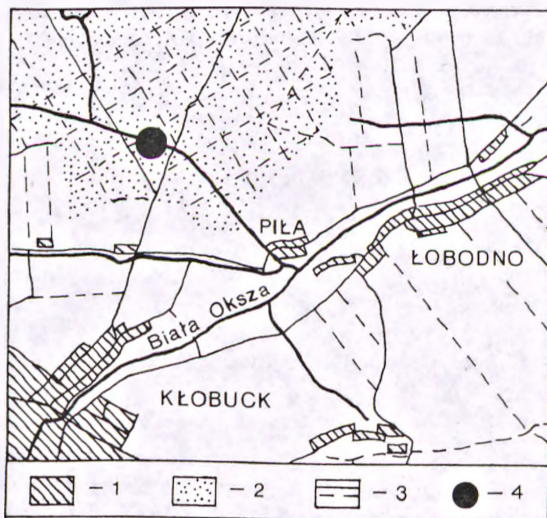
Matuszkiewicz W. 1984. *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski.* PWN, Warszawa.

Schube T. 1904. *Flora von Schlesien.* W. G. Korn in Breslau, Breslau.

Wimmer F. 1844. *Flora von Schlesien.* F. Hirt's Verl., Breslau.

Stanowisko nasięźrzału pospolitego *Ophioglossum vulgatum* na Wyżynie Wieluńskiej

Do interesujących elementów naszej flory należy bez wątpienia nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*. Paproć ta występuje dość rzadko na nizinach i w niższych położeniach górskich na wilgotnych siedliskach łąkowych (Szafer i in. 1984, Spałek 1996). W rejonie Wyżyny Śląsko-Krakowskiej na terenie poszczególnych mezoregionów odnaleziono tylko pojedyncze stanowiska tej rośliny (np. Sendek 1981). Z Wyżyny Wieluńskiej pochodzą jedynie dwa notowania:

Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska nasięźrzału pospolitego w okolicy Pily koło Łobodna (Wyżyna Wieluńska): 1 – zabudowania, 2 – tereny leśne, 3 – drogi, 4 – opisywane stanowisko. Situation of the locality of *Ophioglossum vulgatum* in the environs of Poręba near Łobodno (Wieluń Upland): 1 – buildings, 2 – forested areas, 3 – roads, 4 – described stand